

**ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՕՊՏԻՄԱԼԱՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ
ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԵՎ ԲԱՇԽՄԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄ**

ՆԱՐԻՆԵ ԱՍՐՅԱՆ

Արդի հասարակական-քաղաքական իրողությունների պայմաններում բնակչության եկամուտների արդարացի բաշխման և վերաբաշխման հիմնահարցը մեծ հնչեղություն է ստանում՝ պայմանավորված ժամանակակից աշխարհում ավելի ու ավելի ինտենսիվորեն խորացող ու լայն թափ հավաքող գլոբալացման և տնտեսական ինտեգրման գործընթացներով: Մակայն, դրա հետ մեկտեղ, թեև մի շարք երկրներում և տարածաշրջաններում եկամուտների բաշխման և վերաբաշխման անհավասարության դեմ պայքարը զգալի հաջողություններ է արձանագրել, բայց մակայն պերոնջյալ միտման հետևանքով առաջացած աղքատության հիմնահարցն այսօր էլ մնում է դժվարլուծելի:

Սույն հոդվածում քննարկվում է «եկամուտ» կատեգորիան՝ որպես բնակչության կենսապահովման աղբյուր, ինչպես նաև տնտեսական քաղաքականության, մասնավորապես՝ ՀՀ հարկային քաղաքականության կատարելագործման հիմնարար ուղղությունները և վերջինիս դերակատարումը բնակչության եկամուտների ձևավորման, բաշխման և վերաբաշխման գործում:

***Բանալի բառեր** – շուկայական համակարգ, եկամուտ, սոցիալ-տնտեսական զարգացում, բարեկեցություն, կենսամակարդակ, բյուջե, եկամուտների ձևավորում, բաշխում և վերաբաշխում, հարկային քաղաքականություն, պետական կարգավորում*

Վարչահրամայական տնտեսաձևից ազատ շուկայական համակարգին անցումը հանգեցրեց որակապես նոր տնտեսական հարաբերությունների ձևավորմանը և եկամուտների բաշխման նոր հարաբերությունների կայացմանը: Զգալիորեն փոխվեցին նաև հասարակության ներսում եկամուտների բաշխման և վերաբաշխման գործիքներն ու մեխանիզմները: Պետության սոցիալական քաղաքականության մեջ առանցքային դերակատարում ունի բնակչության եկամուտների ձևավորումը՝ որպես հասարակության սոցիալ-տնտեսական զարգացման պլանավորման հիմնական նախադրյալներից մեկը: Մակայն խնդրահարույց է այն, որ հենց «եկամուտ» հասկացությունը՝ որպես սոցիալ-տնտեսական կատեգորիա, մեկնաբանվում է ոչ միանշանակորեն: Մասնավորապես, այն մի կողմից դիտարկվում է որպես պետության տնտեսական գործունեության արդյունքների ցուցիչ, մյուս կողմից՝ որպես թողարկված արտադրանքի մի մաս, որը ստանում է արտադրութ-

յան մասնակիցը՝ կախված դրանում իր մասնակցության չափից¹:

Միանշանակ է այն, որ բնակչության կենսամակարդակի ցուցիչը և բարեկեցության նյութական հիմքը եկամուտն է՝ որպես բնակչության կենսապահովման աղբյուր: Եկամուտը ժամանակակից հասարակության կարևորագույն ցուցանիշ է՝ արտացոլելով, առաջին հերթին, նրա բարեկեցության մակարդակը: Միևնույն ժամանակ, եկամուտը ցույց է տալիս անհատի նյութական և հոգևոր կարիքների (հանգիստ, կրթություն, առողջություն և այլն) բավարարվածության աստիճանը: Մյուս կողմից, եկամուտը՝ որպես բնակչության նյութական բարեկեցության հիմք, հասարական զարգացման առանցքային չափորոշիչ է, քանի որ որոշակի փոխհարաբերությունների մեջ է գտնվում այնպիսի հասկացությունների հետ, ինչպիսիք են՝ տնտեսական աճը և զարգացումը, եկամտի, կապիտալի կուտակումը, բաշխումը և վերաբաշխումը և այլն:

Առավել ընդհանրական իմաստով «եկամուտ» եզրույթը սահմանվում է որպես «դրամական միջոցների կամ նյութական արժեքների ամբողջություն, որը ստացվում է պետության, ֆիզիկական անձանց կամ իրավաբանական անձանց կողմից որոշակի ժամանակահատվածում ծավալած գործունեության արդյունքում»²: Մեկ այլ հեղինակի բնորոշմամբ՝ «եկամուտը շուկայական տնտեսության պայմաններում մարդու ֆիզիկական, բարոյական, զգացմունքային ու ինտելեկտուալ հնարավորությունների օգտագործման շնորհիվ ստեղծված վերջնական արդյունքի գնահատականն է՝ դրամական և բնեղեն արտահայտությամբ, որը օգտագործվում է տնային տնտեսությունների կողմից սպառման և խնայողությունների (ներդրումների) նպատակով՝ սեփական բարեկեցության բարձրացման համար»³:

Տնտեսական գիտության մեջ «եկամուտ» եզրույթի առավել ընդունված սահմանումն է. «Եկամուտը տվյալ ժամանակահատվածում դրամական և ոչ դրամական այն միջոցների ամբողջությունն է, որը կարող է ծախսել որոշակի անձ թողնելով անփոփոխ իր հարստության արժեքը»⁴:

Բնակչության եկամուտ են համարվում աշխատավարձը, տրանսֆերտային վճարները (կենսաթոշակ, նպաստ, փոխանցումներ), կապիտալի վերավաճառքից ստացված շահույթը, մատուցված ծառայության դիմաց ստացված վճարը, վարձավճարները, սեփականության վարձակալման կամ վաճառքից ստացվող գումարը:

Եթե անդրադարձանք եկամուտների ձևավորման և բաշխման տեսական հիմքերին, ապա պետք է նշել, որ այս իմաստով առկա է երկու

¹ Տե՛ս **Գ. Ղարիբյան, Ա. Հակոբջանյան**, Բնակչության եկամուտների բաշխման և վերաբաշխման հարաբերությունները Հայաստանի Հանրապետության անցումային տնտեսությունում, Եր., 2011, էջ 38:

² **Վ. Շ. Գրիգորյան**, Ժամանակակից տնտեսագիտական բառարան, 1997, էջ 119:

³ **Ա. Միսակյան**, Բնակչության եկամուտների բաշխման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, Եր., 2013, http://councils.yso.am/pdf_files/015/015-Misakyan_Armine.pdf, էջ 7:

⁴ **Կ. Քեյս, Ռ. Ֆեյր**, Տնտեսագիտության սկզբունքներ, Եր., 2007, էջ 54:

մեխանիզմ՝ էգալիտարիստական (հավասարարական) և ուտիլիտարիստական (օգտապաշտական): Եթե առաջին մոտեցման կողմնակիցները կարծում են, որ եկամուտները պետք է բաշխվեն հավասար՝ հասարակության անդամների արժանիքներին համապատասխան, ապա երկրորդ տեսության ջատագովները, անտեսելով շուկայի դերը, համոզված են, որ եկամուտների բաշխումն առավելապես պետության գործառույթն է, ուստի, ըստ էության, շուկան այս գործընթացին (ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն) չի մասնակցում⁵:

Հարկ է նշել, որ, այնուամենայնիվ, բնակչության եկամուտների բաշխման և վերաբաշխման հիմնական սուբյեկտների դերերում են հանդես գալիս պետությունը և շուկան, և նշյալ գործընթացների կառավարումը, մասնավորապես պետական կարգավորման տարբեր գործիքների և լծակների կիրառումը, լինելով պետության սոցիալ-տնտեսական կարևորագույն գործառույթներից մեկը, պահանջում է պետություն-շուկայական համակարգ փոխգործակցություն՝ ուղղված հասարակության ներսում՝ բնակչության տարբեր սոցիալական խմբերի և շերտերի միջև առաջանալիք հավանական սոցիալական բևեռացման միտումների չեզոքացմանը: Այս իմաստով պետության հիմնական գործառույթները պետք է դառնան բարեկեցության աճին նպաստող անհրաժեշտ պայմանների ստեղծումը և իրացման ապահովումը, ինչպես նաև բնակչության եկամուտների աճին ուղղված քաղաքականության իրագործումը:

Պետք է նկատել, որ պետությունները տնտեսական զարգացման տարբեր պարբերաշրջաններում վարում են տարբեր քաղաքականություններ. այսպես օրինակ՝ տնտեսական վերելքի փուլում պետությունները հիմնականում վարում են հավելյալ պահանջարկի արգելակմանը և գների կայունության պահպանմանը միտված զսպողական հարկաբյուջետային քաղաքականություն, ինչը դրսևորվում է պետական ծախսերի կրճատման և հարկային մուտքերի ավելացման միջոցառումների իրականացմամբ: Իսկ տնտեսական անկման փուլում պետական ծախսերի ավելացման և հարկային մուտքերի կրճատման ճանապարհով հարկաբյուջետային քաղաքականությունն առավելապես ընդլայնողական բնույթի է՝ ուղղված ամբողջական պահանջարկի մեծացմանը և տնտեսական զարգացման արագացմանը:

Զարգացած պետության հիմնական բնութագիրը նրա սոցիալական կողմնորոշումն է: ՀՀ Սահմանադրության 1-ին հոդվածով ամրագրված է Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական պետություն լինելը. սա նշանակում է, որ սահմանադրաիրավական այս դրույթը պետությունից պահանջում է ներդնել սոցիալական պաշտպանության ու բարեկեցության ապահովմանն ու կիրարկմանն ուղղված գործուն

⁵ Տե՛ս Մ. Մկրտչյան, Լ. Մարգարյան, Բնակչության եկամուտների ձևավորումը, բաշխումը և վերաբաշխումը, Եր., Տնտեսագետ, 2007, էջ 7:

մեխանիզմներ⁶: Ակնհայտ է, որ սոցիալական բնագավառում պետության քաղաքականության հաջողության կարևոր նախապայմաններից մեկը պետության ներսում եկամուտների բաշխման և վերաբաշխման այնպիսի համակարգի առկայությունն է, որը մի կողմից կերաշխավորի պետության տնտեսական զարգացումը, իսկ մյուս կողմից՝ հասարակական անվտանգության ու հանրային կարիքների ու պահանջ-մունքների բավարարմանն ուղղված միջոցառումների հավասարակշռված իրականացման համար նախապայմանների ստեղծումը:

Վերոնշյալ գործընթացներից և նպատակներից չի կարող անմասն մնալ հարկային համակարգը, որն էական դերակատարում ունի ՀՀ-ում հարկային բեռի արդյունավետ բաշխման հիմնախնդիրների կարգավորման գործում, քանի որ հարկերի ձևով ստացված ֆինանսական ռեսուրսները նախադրյալներ են ստեղծում պետության սոցիալ-տնտեսական գործառույթների իրականացման և սոցիալական ոլորտի վերարտադրության գործընթացի կազմակերպման համար:

Բնակչության եկամուտների ձևավորման և կառավարման արդյունավետ քաղաքականություն վարելը առաջին հերթին ենթադրում է օպտիմալ և կառուցվածքային այնպիսի տնտեսական քաղաքականության մշակում և իրագործում, որը, ազդելով տնտեսության արտադրական կառուցվածքների վրա, որպես առաջնային նպատակ կդիտարկի եկամուտների բաշխման անհավասարության կրճատումը: Այսպես, տնտեսական քաղաքականության այնպիսի գործիքներ, ինչպիսիք են՝ բնակչության եկամուտների ինդեքսավորումը, նվազագույն աշխատավարձի, կենսապահովման նվազագույնի, սոցիալական տրանսֆերտների սահմանումը և այլն, ուղղված են սոցիալ-տնտեսական բացասական միտումների հաղթահարմանը:

ՀՀ սոցիալ-տնտեսական համակարգին ներկայումս բնորոշ են խիստ սոցիալական բևեռացվածությունը, եկամուտների ծայրաստիճան անհավասար, ոչ համաչափ բաշխումը և աղքատության մակարդակի աստիճանական բարձրացումը: Այս բացասական միտումները հաղթահարելի են պետության կողմից սոցիալական ակտիվ քաղաքականության իրականացման միջոցով՝ ուղղված հասարակության ժողովրդագրական իրավիճակի բարելավմանը և առանձին խմբերի համար սոցիալական երաշխիքների ապահովմանը: Մյուս կողմից՝ բնակչության եկամուտների բաշխման ձևախեղման հետևանքների չեզոքացումը, աղքատության մակարդակի կրճատումը և եկամուտների զգալի աճը բավարար պայմաններ կստեղծեն որակյալ վերարտադրության, արդյունավետ աշխատանքային մոտիվացիայի և բնակչության սպառողական պահանջարկի ապահովման համար⁷: Այս միջոցառումների

⁶ Տե՛ս ՀՀ Սահմանադրություն, հոդված 1, 2015 թ. խմբագրությամբ:

⁷ Տե՛ս Денисов Н. Социальное расслоение общества: причины, последствия, меры по ограничению// Экономист, 1997, № 1, էջ 73–82:

իրականացման շնորհիվ կմեղմվի սոցիալական խորը շերտավորվածության երևույթը, կնվազեցվի ծայրահեղ աղքատության առաջացման ռիսկը և կձևավորվի միջին խավ՝ որպես հասարակության տնտեսական զարգացման հիմք և հենարան:

Պետության կողմից բնակչության եկամուտների ձևավորմանն ուղղված քաղաքականության ներդրման և իրագործման հիմքը պետք է լինի ինքնաբավությունը, որի շրջանակներում աշխատունակ տարիքի բոլոր քաղաքացիները պետք է ապահովեն իրենց և իրենց ընտանիքների բարեկեցությունը սեփական տնտեսական ակտիվ գործունեությամբ և ստանան աշխատավարձ, շահույթ և եկամուտ: Մյուս կողմից, պետք է խթանել ներքին ներդրումների ներգրավումը՝ ավելացնելով տնտեսության մեջ զբաղվածների տեսակարար կշիռը և նպաստավոր պայմաններ ստեղծելով բնակչության բարեկեցության բարելավման համար:

Չարկ է նշել, որ եկամուտների ձևավորման, բաշխման և վերաբաշխման միասնական քաղաքականության հիմնական բաղադրատարրը պետության և նրա մարմինների ակտիվ գործունեությունն է՝ բոլոր աշխատունակ մարդկանց համար բավարար եկամուտ ստանալու համապարփակ հնարավորություններ ստեղծելու նպատակով: Սա պետք է հենվի տնտեսապես առողջ և սոցիալապես արդար մեխանիզմների վրա, որոնց առանցքային բաղադրիչներն են որակյալ կրթությունը, առողջապահությունը և մրցունակ ու գործուն աշխատաշուկան⁸:

Բնակչության բարեկեցության մակարդակի բարելավումը պահանջում է հարկաբյուջետային հարաբերությունները կանոնակարգող օրենսդրական դաշտի կատարելագործում: Հայաստանի Հանրապետությունում սոցիալ-տնտեսական զարգացման գործիքներ պետք է դառնան հեռանկարային զարգացման ծրագրերը՝ ըստ առանձին ոլորտների և ճյուղերի, ինչպես նաև պետական ներդրումային նախագծերը: Խիստ կարևորվում է նաև երկարաժամկետ նպատակային ծրագրերի մշակման և իրականացման, ինչպես նաև դրանց արդյունավետության գնահատման, հասցեական ներդրումային քաղաքականության իրականացման մեթոդների ու մեխանիզմների մշակումը:

Բյուջետային ծախսերի արդյունավետության բարձրացման, ինչպես նաև բյուջետային վերահսկողության բարելավման համար անհրաժեշտ է մշակել բյուջետային ծախսերի արդյունավետության գնահատման մեթոդաբանություն: Դրանում առաջին հերթին պետք է հստակ արտացոլվի բյուջետային ծախսերի արդյունավետությունն ըստ նպատակի, ինչը նշանակում է ունենալ պետական քաղաքականության նպատակների իրականացման և դրանց համար ֆինանսա-

⁸ Տե՛ս **Լ. Ղանթարյան**, Սոցիալապես անապահով խավերի կենսամակարդակի բարձրացման պետական կարգավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, Եր., 2017, էջ 17:

կան ռեսուրսների համարժեքության ու հաշվեկշռվածության ապահովման մեխանիզմ⁹:

Հասարակական-քաղաքական զարգացման ներկա փուլում ՀՀ բնակչության կենսամակարդակի բարելավմանը նպաստող հիմնական մեխանիզմներ կարող են լինել.

- *Տնտեսական նախաձեռնությունների խթանման քաղաքականության գործարկումը, ինչպես նաև գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավումը*: Անհերքելի փաստ է, որ տնտեսական հնարավորությունների շարունակական ընդլայնումը և այդ հնարավորությունների արդյունավետ օգտագործումը պետության սոցիալ-տնտեսական զարգացման երաշխիքն են: Մակայն ՀՀ գործող հարկային համակարգը չունի ձեռնարկատիրական նախաձեռնությունների ընդլայնմանը նպաստող մեխանիզմներ, մինչդեռ, որպես կանոն, տնտեսական ճգնաժամի պայմաններում համախառն պահանջարկի կրճատմամբ պետությունները նվազեցնում են հարկային բեռը՝ նպաստելով սպառման և ներդրումների աճին: Մեխանիզմի մյուս բաղկացուցչի մասով հավելենք, որ ներդրումների ներգրավումը տնտեսական կայուն աճի ապահովման երաշխիք է և հասարակության սոցիալ-տնտեսական համակարգի զարգացման գրավական:

- *Աղքատության հաղթահարման նպատակով բնակչության կարիքավոր խմբերին ուղղված փոխհատուցման համակարգի և սոցիալական ծրագրերի արդիականացում*: Ակնհայտ է, որ հասարակական զարգացումն անհամատեղելի է աղքատության բարձր ցուցանիշի և դրա աճի միտման հետ: Այս իմաստով անհրաժեշտ է կատարելագործել ՀՀ սոցիալական ծառայությունների համակարգը՝ թիրախում պահելով հատկապես այն ոլորտները, որոնց շահառուն բնակչության առավել խոցելի խմբերն են:

- *Ստվերային տնտեսության հարկային վերահսկողության մեխանիզմների ներդնում և գործարկում*: Այն թույլ կտա նվազեցնել տնտեսության ստվերային հատվածի ծավալները, կրճատել ստվերային շրջանառությունը և նպաստել հարկային բեռի արդյունավետ բաշխմանը: Այս միջոցառումները կարևոր են ոչ միայն բյուջետային լրացուցիչ եկամուտների հավաքագրման, այլև շուկայում հավասար մրցակցային պայմանների տեսանկյունից:

- *Դրամավարկային քաղաքականության և հարկային վարչարարության իրականացում*: Հայտնի է, որ հարկային քաղաքականությունը, լինելով հարկային հարաբերությունների կարգավորման գործընթացի ամբողջականությունն ու միասնականությունն ապահովող միջոց, պետության տնտեսական գործունեության այն կարևոր ուղղությունն է, որը հիմնված է մակրոտնտեսական հավասարակշռության, ա-

⁹ Տե՛ս Վ. Հաբուշյունյան, Հարկային քաղաքականությունը և նրա կատարելագործման հիմնահարցերը ՀՀ-ում, Եր., Ձանգակ-97, 2006, էջ 74:

գատ մրցակցության և տնտեսական այլ օրենքների վրա: Դրանով հարկային համակարգն ազդում է տնտեսության վրա՝ ապահովելով դրա կայունացումը, առաջընթացն ու բնականոն զարգացումը, ուստի վերոնշյալ մեխանիզմը պետք է ապահովի բնակչության եկամուտների համահարթեցումը: Մասնավորապես, հարկային քաղաքականության նշյալ մեխանիզմների օգնությամբ պետք է հնարավոր լինի ինչպես կարճաժամկետ, այնպես էլ միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հեռանկարներում ձևավորել հարկային համակարգ՝ հիմնված բյուջետային մուտքերի ավելացման և ներդրումների խթանման վրա: Մա, իր հերթին, կօգնի հարթելու ներհասարակական սոցիալական հակասությունները և ապահովելու համաչափ, կայուն զարգացում:

Անշուշտ, բյուջետային ռեսուրսների ընդլայնման և տնտեսական ակտիվության ապահովման նպատակներն ունեն անխուսափելի հակադրություններ, քանի որ հարկային եկամուտների ավելացմանն ուղղված քաղաքականությունը շատ հաճախ ձևախեղում է տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեությունը պայմանավորող շարժառիթների համակարգը և բացասաբար ներգործում դրա ընդլայնման վրա: Մակայն, ինչպես ցույց է տալիս պրակտիկան, պետության եկամտային ներուժի կայուն աճի ապահովումը հնարավոր է միայն այն դեպքում, երբ հարկաբյուջետային քաղաքականությունը դադարում է գուտ ֆիսկալ գործառույթ լինելուց և ուղղվում է այնպիսի կարևորագույն խնդիրների լուծմանը, ինչպիսիք են՝ ազգային տնտեսության գերակա ճյուղերի զարգացման համար բարենպաստ պայմանների ստեղծումը, օտարերկրյա ներդրումների խրախուսումը, տնտեսության արտադրատեխնիկական հիմքերի կատարելագործումը, արտահանելի հատվածի ընդլայնմանն ուղղված քայլերի ձեռնարկումը, հավասար մրցակցային պայմանների ապահովումը և այլն:

Դա նշանակում է, որ հարկաբյուջետային քաղաքականության առաջնային նպատակը պետք է դառնա ոչ թե ամեն գնով բյուջետային մուտքերի ապահովումը և կարճաժամկետ խնդիրների լուծումը, այլ երկրում կայուն տնտեսական հենքի ձևավորումը և երկարաժամկետ տնտեսական աճի համար համապատասխան նախադրյալների ստեղծումը, որոնք, ըստ էության, կհանգեցնեն հարկային բազայի ընդլայնմանը, հարկաբյուջետային դիրքի բարելավմանը, վարչարարական միջոցառումների կատարելագործմանը և կառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացմանը¹⁰:

Հարկային քաղաքականության օպտիմալացման հիմնական ուղղություններից մեկը պետք է դառնա տարբեր հարկատեսակների համար գործող հարկային դրույքաչափերի վերանայումը և դրանց կայունության ապահովումը, որոնք, մի կողմից, կպահպանեն առավելագույն չեզոքություն գործարար միջավայրի և տնտեսավարող սուբյեկտների

¹⁰ Տե՛ս նույն տեղը, էջ 66:

վարքագծի փոփոխությունների նկատմամբ, մյուս կողմից, թույլ կտան սահմանել հավասարակշռված, տնտեսապես հիմնավորված և տնտեսական գործունեության շահութաբերության համատեքստում ընդունելի հարկային բեռ:

Հարկային քաղաքականության արդյունավետության բարձրացման հաջորդ կարևորագույն ուղղությունը, մեր համոզմամբ, կարող է դառնալ հանրապետությունում կիրառվող հարկային արտոնությունների համակարգի վերանայումը և հարկման ընդհանուր ռեժիմից այն բոլոր բացառությունների վերացումը, որոնք աչքի են ընկնում արդյունավետության ցածր աստիճանով:

Իհարկե, հարկային արտոնությունների սահմանափակումն այնքան էլ հեշտ գործընթաց չէ, քանի որ դրանցից օգտվող տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեությունը և երկրի ներդրումային գրավչությունը կարող են վտանգվել: Ուստի շատ կարևոր է, որ այդ ամենը տեղի ունենա սահուն և հիմնավորված, ինչի համար անհրաժեշտ է նախքան որոշակի փոփոխություններ կատարելը վերլուծել գործող արտոնությունների դրական և բացասական կողմերը պետության և հարկատուների համար, համադրել արտոնությունների կիրառմամբ առաջացած օգուտները հնարավոր վնասների հետ, գնահատել արտոնությունների կրճատման ազդեցությունը պետական բյուջեի եկամտային մասի, ներդրումային միջավայրի գրավչության, երկրի սոցիալ-տնտեսական վիճակի, տնտեսության մրցունակության, գնաճի ճնշումների և կարևորագույն այլ ցուցանիշների վրա:

Ընդհանուր առմամբ, կազմակերպական և տնտեսական վերոնշյալ գործիքները օգնում են նաև հարթելու շուկայական մեխանիզմների ներգործության արդյունքում ձևավորվող զարգացման տատանումները և հաղթահարելու տնտեսական համակարգի թերությունները:

Այսպիսով, եկամուտների ձևավորման և բաշխման գործընթացների պետական կարգավորումը բարելավելու համար բոլոր քայլերը պետք է համակարգված լինեն: Դա ենթադրում է, մի կողմից, բնակչության եկամուտների դինամիկա՝ օրգանապես ինտեգրված մակրոտնտեսական ցուցանիշների համակարգին՝ որպես վերջինիս հիմնական մասնաբաժին, իսկ մյուս կողմից, հաշվի առնելով սոցիալ-տնտեսական ներկա իրավիճակը և աշխատաշուկայում առկա առաջարկի ու պահանջարկի ազդեցությունը, հասարակական վերարտադրության մեխանիզմների ձևավորում և գործարկում:

НАРИНЕ АСРЯН – *Оптимизация налоговой политики как механизм государственного регулирования формирования и распределения доходов населения.* – В условиях современных социально-политических реалий вопрос справедливого распределения и перераспределения доходов населения приобретает все большую актуальность в связи с процессами глобализации и экономической интеграции, которые углубляются и набирают обороты в современном мире. В то же

время несмотря на то, что борьба с неравенством распределения и перераспределения доходов в ряде стран и регионов достигла значительного прогресса, однако проблема бедности все еще возникает в результате этой тенденции.

В данной статье рассматривается категория «доход» как источник жизнеобеспечения населения, а также основные направления совершенствования экономической политики, в частности, налоговой политики Республики Армения, роль последней в формировании, распределении и перераспределении доходов населения.

Ключевые слова: *рыночная система, доход, социально-экономическое развитие, благосостояние, уровень жизни, бюджет, формирование доходов, распределение и перераспределение, налоговая политика, государственное регулирование*

NARINE ASRYAN – *Optimization of Tax Policy as a State Regulation Mechanism of Formation and Distribution of Population Income.* - In the conditions of modern socio-political realities, the issue of distribution and redistribution of income settlements will be accepted in full importance in connection with the processes of globalization and economic integration. At the same time, in many countries and regions the fight against inequality in the distribution and redistribution of income has reached significant progress, as the problem of poverty is still rising as a result of these tendencies.

This article discusses the category of “income” as a source of livelihood for the population, as well as the basic directions of improvement of economic policy, in particular, the tax policy of the Republic of Armenia, the role of the latter in generating, distributing and redistributing the population income.

Key words: *market system, income, socio-economic development, welfare, living standards, budget, income generation, distribution and redistribution, tax policy, state regulation*